

Escuts mig amagats a la Barcelona gòtica

Els estudiosos de la casa Borja i de la seva heràldica ho desconeixien. Armand de Fluvià ha identificat un gran nombre d'escuts borgians a l'antic claustre del convent de Sant Agustí Vell de Barcelona, visibles després de les obres de restauració fetes fa cinc anys, quan la caserna militar que durant més de dos segles havia envoltat i amagat el claustre va ser convertida en centre cívic municipal.

Durant més de dos segles i mig, havien quedat amagats i van caure en la foscor de l'oblit. Gairebé tots els escuts de la família Borja esculpits en el claustre gòtic de l'antic convent de Sant Agustí Vell, del barri barcelonès de la Ribera, l'any 1473, es pensava que estaven destruïts, tot i que una de les quatre ales es va salvar sencera, amb sostre i tot, del bombardeig del 1714. Però hi eren. Hi són i el públic els pot veure si visita el nou Centre Cívic Convent de Sant Agustí que envolta el claustre, si bé no els pot reconèixer sense uns grans coneixements heràldics.

El centre té, diu el fullet municipal de presentació, uns antecedents històrics dignes de recordar, però els específics antecedents borgians, immortalitzats en pedra, no hi són recordats. No s'ofereix cap informació al visitant que li permeti fer una lectura adient dels símbols heràldics i religiosos que es troben esculpits al claustre.

Els militars van convertir les restes de l'antic convent en caserna i van mantenir tapats amb maons les obertures dels arcs del tros de claustre salvat. La galeria del claustre, originàriament oberta al pati interior, va ser, durant anys i panys, una dependència tancada que no s'ha pogut visitar, fins que, fa només cinc anys, el conjunt va ser retornat al municipi i es va rehabilitar per destinar-lo a usos civils.

El visitant que demanava permís als militars per admirar el claustre des del pati interior, cosa que Joan Amades recomanava a causa de l'interès del monument, només podia veure un escut borgià, l'únic que va quedar destapat

després d'omplir amb maons la llum dels arcs, de pilar a pilar.

A més, els escuts interiors de la galeria, situats a la clau de volta i a la paret, quedaren ocults a la curiositat dels barcelonins i dels historiadors.

En el llibre sobre el convent de Sant Agustí publicat el 1980 pels historiadors de les parròquies de l'arquebisbat de Barcelona Josep M. Martí, Josep M. Juncà i Lluís Bonet, es diu que "hi ha quedat solament un escut de la nobilíssima casa dels Borja".

Fa uns cinc anys, l'antiga caserna va ser cedida pels militars al municipi i la part que envolta el claustre es va convertir en un centre cívic. Les obres de rehabilitació han inclòs la restauració de l'ala conservada del claustre i la seva obertura al públic.

La restauració va consistir a treure les parets de maons de les obertures i tornar-lo així al seu estat original. D'aquesta manera va poder reobrir-se la galeria i es feren ben visibles tots els escuts dels capitells, les mènsules de la paret interior i les claus de volta.

Fa pocs dies, l'heraldista i historiador Armand de Fluvià va descobrir els escuts casualment. Havia assistit a un acte celebrat al pati del claustre. No en sabia res. Va ser una sorpresa. "Tampoc no en sabia res el pare Batllori, primer especialista en la família Borja", ens diu. També ha estat una agradable sorpresa per a Vicent Pons, estudiós de l'heràldica dels Borja.

Armand de Fluvià va deduir, pel bou de l'escut, que era un escut dels Borja i, pel capell pla de bisbe que el timbra, que el cobreix, que es tractava de l'escut d'un bisbe.

TINA BAGUÉ

En l'única ala del claustre gòtic que es conserva de l'antic convent de Sant Agustí Vell de Barcelona, avui convertit en centre cívic municipal, hi ha diversos escuts de la família Borja, del segle XV, amb el bou distintiu, però, en aquest cas, amb el capell de bisbe. Els van esculpir en els capitells de les columnes i també en les claus de volta i en les parets de la galeria coberta interior del claustre.

Tots els escuts borgians del claustre són, pel que fa a l'heràldica, iguals, amb les mateixes formes i armes. El bou a la dreta i el faixat a la sinistra, si bé les mides i la realització canvien, ja sigui en origen, perquè formen part d'elements arquitectònics diversos o bé perquè el pas del temps els ha afectat de forma diversa.

N'hi ha sis a les columnes com a decoració de la part dels capitells; dos a les mènsules i tres a les claus de volta. La majoria es troben en un estat de conservació molt bo i el relleu del bou conserva, en molts casos, tota la seva nitidesa original, però sense la capa de pintura que, previsiblement, originàriament el cobria.

No se sap si hi havia escuts borgians en les altres tres ales del claustre, de les quals en resten només el pedrís dels basaments de dues d'elles, les perpendiculars a l'ala conservada. Els basaments de la quarta ala, paral·lela a

la galeria conservada, han quedat colgats, si no foren traslladats, sota les parets de l'edifici de la caserna que els militars hi van construir i que ara aixopluga les dependències del centre cívic.

Els escuts borgians estan agrupats en una part de la galeria i s'estenen fins a la meitat de l'ala, aproximadament. A l'altra meitat figura un altre escut, que caldria identificar. L'escut correspon lògicament al Borja que va ser bisbe de Barcelona l'època que es va construir el convent, Roderic de Borja i Escrivà.

En efecte, els historiadors de l'arxidiòcesi afirmen que l'any 1473 Roderic de Borja prengué possessió del bisbat de Barcelona i essent bisbe de la diòcesi pagà una part del claustre de Sant Agustí Vell i exigí que hi possessin el seu escut. Però aquests historiadors confonen el bisbe Roderic de Borja amb el Roderic de Borja que

es convertiria en el papa Alexandre VI. El bisbe de Barcelona era oncle del futur papa i va morir bisbe de Barcelona el 1478. Anteriorment ho havia estat d'Urgell.

Segons els historiadors eclesiàstics dels arxius de l'arquebisbat de Barcelona seria nebot del papa Calixt III, a més d'oncle d'Alexandre VI.

Amb Roderic de Borja, la influència dels papes valencians de la casa Borja es va fer sentir de nou a la diòcesi de Barcelona, si bé n'estigué absent i residí habitualment a Roma, costum sovintejat en l'època. I es féu sentir de nou perquè el bisbe Joan Soler (1446-1463) ja l'havia iniciada. Soler fou un dels eminents teòlegs de Nicolau V i de Calixt III i inicià també el costum, un mal costum, dolent segons els historiadors oficials de l'arquebisbat, de residir poc a la seu episcopal.

Lluís Bonada